*פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ומודים חכמים לר"מ באבנו סכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו שהוא חייב ומודה ר"מ לרבנן במעלה קנקנין על הגג ע"מ לנגבן ונפלו ברוח שאינה מצויה והזיקו שהוא פטור:

אלא אמר אביי בתרתי פליגי בשעת נפילה ופליגי לאחר נפילה פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע מר סבר *נתקל פושע הוא ומ"ס נתקל לאו פושע הוא, פליגי לאחר נפילה במפקיר נזקו מר סבר מפקיר נזקו חייב ומר סבר פטור, וממאי? *מדקתני תרתי הוחלק אחד במים או שלקה בחרסית היינו הך אלא לאו ה"ק הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסית לאחר נפילה, ומדמתניתין בתרתי ברייתא נמי בתרתי, בשלמא כדו משכחת לה או בשעת נפילה או לאחר נפילה אלא גמלו בשלמא לאחר נפילה משכחת לה במפקיר נבלתו אלא בשעת נפילה היכי משכחת לה? אמר רב אחא כגון דעברה במיא דרך שרעתא דנהרא, ה"ד אי דאיכא דרבא אחרינא פושע הוא ואי דליכא דרבא אחרינא אנוס הוא? אלא משכחת לה דאתקיל ואתקילה ביה גמלא. מפקיר נזקו מאי מתכוין? איכא דאמר רב יוסף במתכוין לזכות בחרסיה וכן אמר רב אשי במתכוין לזכות בחרסיה. רבי אלעזר אמר בשעת נפילה מחלוקת אבל לאחר נפילה מאי? דברי הכל פטור והא איכא ר"מ דמחייב, אלא מאי דברי הכל חייב והא איכא רבנן דפטרי? אלא מאי בשעת נפילה אף בשעת נפילה וקמשמע לן דאביי ורבי

פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע. דלר"מ דפושע הוא חייב כל כמה דלא היה ליה פנאי לסלק קרי שעת נפילה ולאחר נפילה פליגי במפקיר נזקו *ואפי' לאחר נפילת פשיעה כגון שעיבר במתכוין דרבנן דפטרי ס"ל דלא חייבה תורה אלא בור דאית ליה בעליס כגון הפקיר רשותו ולא הפקיר בורו או חפר בור סמוך לרה"ר וכן משמע ליעקב מר סבר מפקיר נזקו חייב ומ"ס מפקיר נזקו פטור משמע דבכל מפקיר נזקו פליגי אפי' לאחר נפילת פשיעה ועוד דקתמר לקמן מפקיר נזקו מאי מתכוין איכא האיכא לפרס במתכוין ושיבר כמו שפירס על שעת נפילה ולא בעי לאוקמי אביי פלוגתייהו בלאחר נפילה בנתקל פושע דלרבי מאיר דפושע הוא חייב דהוי מפקיר נזקו לאחר נפילת פשיעה ולרבנן דלאו פושע הוא פטור דהוי מפקיר נזקו לאחר נפילת אונס וכן אית ליה לר' יוחנן בסמוך משום דמתניי' מוכחת דבתרתי פליגי ולא היה זה בתרתי אלא בחד דחד טעמא הוא והשתא נמי תרי ומודים דקתני בברייתא חד קאי אשעת נפילה *)דמודים חכמים לר"מ באבנו וסכינו ומשאו דנפלו ברוח מצויה שהוא חייב אע"פ שלא היה לו פנאי לסלק אבל ברוח שאין מצויה היה פטור אע"ג דלא אפקריה דסתם אבנו כו' לא מפקר להו כי נפלו שאין מתקלקלין בנפילתם ומשום דלא היה לו פנאי לסלק מיפטור דאי היה לו פנאי לסלק הוה מחייב אפי' ברוח שאין מצויה דכיון דלא אפקרינהו עליה דידיה לסלוקינהו כדאמר בסמוך דמתכוין לזכות בחרסין ואפי' נתנו אחר שם כדאמרינן בהפרה (לקמן דף מז: ושם) בעל השור חייב בנזקי חבר ובעל חבר חייב בנזקי הבור ובשמעתין אמר נבי גלל דאם הפכה בפחות מג' אם נתכוין לזכות בה חייב אע"פ שהוא לא עשה בור זה כיון דדידיה הוא עליה דידיה רמי לסלקו ואידך מודים קאי אפלוגתייהו דלאחר נפילה ומודה רבי מאיר לחכמים במעלה קנקנין ונפלו ברוח שאין מצויה דפטור אע"פ שהיה לו פנאי לסלק דהוי מפקיר נזקו לאחר נפילת אונס ומאי אמר הא בירא לא אלא כריתיה כיון דבאונס נעשה ולכך נקט קנקנין שמשתברין בנפילתם וסתמא מפקר להו:

מדקתני תרתי. וא"ת והיכי דייק אביי מדקתני תרתי דפליגי לאחר נפילת פשיעה הא אפי' אי לא פליגי אלא בנתקל אי פושע הוא אי לא אלטריך למיתני תרתי אלא תאמר דוקא בשעת נפילה מחייב ר"מ משום דנתקל פושע הוא והתקלה היתה שלו עדיין אבל אחר נפילה שכבר הפקיר התקלה פטר ר"מ אע"ג דפושע הוא כמאן דפטר בור ברשות הרבים וי"ל דאי לאו שרבי יהודה בא לאוקמי עליו בזה לא היה לריך להשמיענו כיון דבהדיא תנן סתמא לקמן דבור ברשות הרבים חייב:

מדמתני' בתרתי ברייתא נמי בתרתי. וא"ת מברייתא נמי יש להוכיח דבתרתי פליגי דמדקתני ולא סלקה ולא העמידה משמע דלאחר נפילה פליגי ועוד דאי לא פליגי אלא בשעת נפילה אמאי חייב דאי לא פליגי אלא לאחר נפילה במפקיר נזקו א"כ אפי' נוקי בהפקיר אבנו סכינו ומשאו לא יתייאב דאי מודים ברוח מצויה דחייב ושאין מצויה דפטור א"כ לא פליגי כלל וי"ל דמברייתא לא מצי למידק כלל דאיכא למימר דפליגי בשעת נפילה ולאחר נפילה ובחד טעמא כלפרישים לעיל והא דנקט בהאי מודים אבנו כו' ובהאי מודים קנקנים אורחא דמילתא נקט דאין אדם מקפיד באבנו אם תפול ברוח מצויה ובקנקנים כדי שלא ישברו מניחם בעניין שלא יפלו ברוח מצויה:

הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסי' אחר הנפילה. ה"ה דמ"ל איפכא אלא דנקט הכי משום דסתם חרסים מפקיר להו כדמוכח ההיא דקנקנים ומיס לא מפקר להו כולי האי ועוד דרב אוקי למיס דמתניתין בדלא אפקרינהו וכי פליגי בדלא אפקרינהו דוקא בשעת נפילה פליגי דלאחר נפילה מודה ר"י שעליו לסלק כיון שהם שלו ויש לו פנאי לסלק אבל בפלוגתא דלאחר נפילה במפקיר נזקו לאו דוקא לאחר נפילה אלא אף לאחר נפילה שהיה לו פנאי לסלק פטור ר"י משום דהוי בור דליה ליה בעליס ור"מ מחייב אף בשעת נפילה כיון דסבר דנתקל פושע הוא ומפקיר נזקו חייב:

אלא גמלו בשלמא לאחר נפילה משכחת לה. דפליגי כגון שהפקיר נבלתו אחר נפילתה בפשיעה כגון שהוליכה במקום שיש לחוש שתפול אלא בשעת נפילה היכי משכחת לה דלפלגו כגון פלוגתא דפליגי בנתקל וא"ת ולוקי פלוגתייהו דשעת נפילה אבדו ולאחר נפילה לא מפקר לה כחרסית ועוד מדקתני ולא שלקה משמע דבדו נמי היה לו פנאי לסלק והואיל וכן הוא אי מוקמינן לבדו בשעת נפילה א"כ מיירי בדו בתרתי ומדבדו בתרתי גמלו נמי בתרתי:

אבל לאחר נפילה מאי. כי מפקיר נזקו לאחר נפילת פשיעה מאי דברי הכל פטור הא איכא רבי מאיר דמחייב ע"כ אפילו הפקיר אחס לא הפקיר לא פטרי רבנן דעליה רמי לסלוקי: **אלא** מאי ד"ה מחייב הא איכא רבנן דפטרי. ס"מ לדחויי דלא פטרי רבנן אלא איכא אחס אבל לאחר נפילת פשיעה מחייבי אבל היה קשה דא"כ רבי יוחנן דאמר בסמוך לאחר נפילה מחלוקת לא הוה פליג במידי אדרבי אלעזר ומתוך הלשון משמע שכא לאוקמי על רבי אלעזר:

*) עי' רש"ל מ"ש בשם תוס' תרוכים

ורבי

*) נראה דחסר כאן וכ"ל לאחר נפילה משכחת לה במפקיר מקיו אלא גמלו בשלמא לאחר נפילה משכחת לה במפקיר נבלתו וכו'.

*) עי' רש"ל מ"ש בשם תוס' תרוכים ועי' רש"ל

תוס בשמע דר"מ ס"ל דנתקל פושע הוא ותרוכים דמייתי דבדרך סלוכו נפל על האדם דבזה אף אם לא פושע הוא לאוי מחייב מדין אדם המזיק דכל שהוא בכלל אבידה מחייב ומדפטר ר"י מוכח דס"ל נתקל הוא כעין גניבה כדס"ל לר"י בחמת בספ"ו דב"מ ולא"כ מוכרח למתני תרוייהו לתשמעי' דלר"מ הוי פושע גמור ולר"י הוי אונס בדרך בעין גניבה ולפ"ג:

מהרש"ל

ד"ה אלא מאי וכו' ומדקתני תרתי דלא אמר אלא מאי דבר אחר נפילה אחר נפילה אחר נפילה

רבינו חננאל

תעשה דבר וכי תימא כי סבר ר"מ דשמר רחמנא לאנוס מקפלא א ב ל בנוקן אפי' אנוס חייב והתניא נשברה כדו ולא סילקו נפלה נפלו ולא העמידה כו' וקתני סיפא ומודה ר"מ לחכמים במעלה קנקנים לגג ע"מ לנגבן ונפלו ברוח שאינה מצויה והזיקו שפטור לאו מכלל דסבור אנוס הוא ואנוס אפי' בנזקין פטור. ופריק אביי ר' מאיר ור' יהודה בתרתי פליגי בנתקל פושע הוא ובמפקיר נזקו ודייק ממתני' דקתני הוחלק אחד במים או שלקה בחרסית חייב. הוחלק אחד במים בשעת נפילה ובהא פליגי דר"מ סבר נתקל פושע הוא לפיכך חייב. ור' יהודה סבר נתקל לאו פושע הוא ופטור. או שלקה בחרסית לאחר נפילה ר' מאיר סבר נשברה כדו ולא סילקה אלא הפקירה מפקיר נזקו חייב. ור' יהודה סבר מפקיר נזקו פטור. ואם נתכוון לזכות בחרסיה חייב ולדברי הכל אנוס אפי' בנזקין פטור. ואי קשיא לך הא דתני דבי חזקיה פצע תחת פצע לחייב על האונס כרצון התם בנזקי גופו אבל הכא דבנזקי ממונו לא. ומדמתני' בתרתי פליגי ברייתא נמי בתרתי פליגי. ואקש' בשלמא כדו משכחת לה בשעת נפילה שהוזק במיטה לאחר נפילה משכחת לה *) במפקיר נבלתו. אלא גמלו בשעת נפילה היכי משכחת לה ואמר כגון שהעביר גמלו. פי' על שפת הנהר דהוא בשרעתא דנהרא ונפל הגמל ובנפילתו התיז מים מן הנהר ומינף בגדים. ונדחת האי פירוקא ופרקי' פירוק אחר כגון דליכא דרבא אחריתי וכגון דנתקל הוא ונפל ונתקל הגמל עליו ונפל ובנפילתו התיז מים ואילולי שנתקל הגמל בגופו של אדם לא היה נופל לפיכך בהעברתו

גליון השס

גמ' מדקתני תרתי. קשה לי למאי דמצולר בתוס' ד"ה ותתני' דלקה כתרס אפסר דבדרך סלוכו נפל התרס עליו בכח וכומלק במים משמע דנקלת מימיו אם כן סלוך למנקם תרתי. וסייע דכומלק דמדין בורו הוא דס"ל נתקל הוא כעין

נוסחא

אם נתקל הוא פושע נפלה - פליג אמאי נפלה - מר דינו אי מפקיר נזקו

מהרנ"ל

הגה. כ"ל דבר יוחנן - אתי קיים אתי הת נאמ א. בטיה נפלה ב. לאחר נפלה

[לקמן לא. לט: ב"מ סכ:]